

РЕФОРМА ПОЛИЦИЈЕ И ИЗГРАДЊА НОВОГ МОДЕЛА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПРЕМА КОНЦЕПТУ COMMUNITY POLICING

Жељко Никач:

**„Полиција у заједници“, Криминалистичко-полицијски
универзитет, Београд, 2019, стр. 305.**

Од настанка првобитних држава, полиција је одувек имала улогу чувара владара и поретка. Успостављањем модерних демократских држава примарни задатак полиције постаје одговор друштва на појаву криминалитета. Савремено доба донело је са собом и нове облике криминалитета. Спремност полиције да одговори на нове безбедносне изазове подразумева партнерство са локалном заједницом и грађанима. Такав вид сарадње омогућава органима јавног реда и мира да кроз идентификацију безбедносних претњи у оквиру једне локалне заједнице ефикасније изврше своје задатке који ће довести до смањења стопе криминалитета. Таквим приступом грађани у полицији не виде репресивни орган режима, већ равноправног партнера са којим заједно учествују у јачању безбедности своје заједнице.

У прилог томе о овој теми се последњих година увелико пише у академским и стручним круговима. Један наслов таквог типа заслужује посебну пажњу. У питању је дело професора Криминалистичко-полицијског универзитета у Београду др Жељка Никача *„Полиција у заједници“*.

Друго, измењено и допуњено издање овог дела није само уџбеник намењен студентима Криминалистичко-полицијског универзитета. Књига представља вредно штиво намењено како припадницима Министарства унутрашњих послова којима ће служити као користан приручник, тако и научним и академским радницима којима ће бити неизоставни део библиографске грађе приликом проучавања и истраживања ове нове гране полицијске науке у Србији. Важно је напоменути да ово дело није прво те врсте у ауторовом опусу. Укључујући и прво издање, актуелно дело се заправо надовезује на наслов *„Концепт полиције у заједници и почетна искуства у Србији“* из 2012. године.

* aleksandar.jpetrov@gmail.com

На укупно 305 страна, аутор је успео да на систематичан и свеобухватан начин изложи предметну материју читалачкој публици.

У првом делу књиге, након уводних речи о основним појмовима полицијске организације, аутор се најпре бави нормативним уређењем концепта полиције у заједници у Србији, где је посебна пажња усмерена на Закон о полицији из 2016. године. Развој новог модела организације полиције аутор сагледава кроз три општеприхваћене историјске етапе и то политичке, реформске и ере полиције у заједници. Управо ова последња етапа, ера полиције у заједници, означила је прекретницу у развоју полицијске организације чиме је потиснут традиционални модел организације и рада полиције. Класични традиционални модел полиције подразумева једну затворену и централизовану организацију базирану на репресивним методама рада. Насупрот томе, полиција у заједници концентрисана је на превенцију и решавање конкретних безбедносних проблема грађана што доводи до јачања поверења у органе реда чиме се постиже и максимална јавност у раду полиције што само по себи подразумева и опсежнију контролу рада полиције, како од стране самих грађана, тако и шире јавности.

У другом делу књиге аутор се бави појмовним одређењем концепта полиције у заједници где запажа да се овај вид полицијске организације заснива на „промени начина рада полиције, полицијске организације, полицијског менаџмента, система вредности у полицији и вредновања полицијског рада и променама у заједници“. Изворно настао у Сједињеним Америчким Државама коме су претходили теоријски правци у превенцији криминалитета на локалном нивоу попут „теорије сломљених прозора“ или „стратегије нулте толеранције“, данас је овај модел полицијске организације присутан у већини демократских земаља. Полазећи од самог појма полиције у заједници, проф. Никач сматра да је најзначајнија дефиниција америчких аутора Тројанивица и Букера (*Trojanivicz & Bucqueroux*) који концепт полиције у заједници виде као „нову филозофију полицијског рада засновану на идеји да полицајци и грађани раде заједно, те да на различите креативне начине решавају проблеме на нивоу локалне заједнице који су везани за криминал, страх од криминала и друге различите друштвене поремећаје“. Управо се из ове дефиниције сагледава значај овог вида полиције, а то је решавање конкретних проблема грађана везаних за појаву разних видова криминалитета и угрожавања безбедности на нивоу локалне заједнице. Према томе, аутор истиче да се сам концепт полиције у заједници заснива на две компоненте: „партнерство са заједницом и проблемски оријентисан рад полиције“.

Трећи део књиге носи наслов „Савремени концепти полицијског рада у локалној заједници“. Аутор у овом поглављу одређује најважније облике рада полиције у заједници: партнерства полиције и заједнице (посматрана кроз рад савета за безбедност у органима локалних самоуправа), састанци грађана и полиције – саветодавне групе грађана, мултиагенцијски приступ у проблемски оријентисаном раду полиције, програми развоја комуникације полиције са заједницом (формална и неформална комуникације, односи са медијима), превенција криминалитета у заједници, полицијско деловање ради смањења стра-

ха од криминала, мапирање криминалитета у локалној заједници, рад полиције у малим локалним заједницама – суседствима (пројекти надзора у локалним заједницама, увођење „полицајаца у заједници“, програми „од врата до врата“, пешачке полицијске патроле...), као и програми рада полиције са мањинским заједницама (развој програма толеранције и заштита мултикултуралних вредности).

У најважније модалитете овог вида организације полиције аутор сврстава полицијски рад у заједници, полицијски рад усмерен ка заједници, полицијски рад усмерен ка грађанима, усмерене патролне системе и друге проактивне облике полицијског рада у локалној заједници (агресивне патролне тактике, интензивне патроле, специјални третман повратника, оснивање мини полицијских станица и др.).

Друга важна компонента концепта полиције у заједници јесте проблемски оријентисан рад полиције. Суштина овог модела огледа се у способности полиције да идентификује безбедносне проблеме у локалној заједници ослањајући се притом на помоћ и сарадњу грађана заједнице. Након идентификације проблема подразумева се и конкретан одговор полиције. Више је различитих метода и модела којима се полиција може служити у том подухвату. Проф. Никач између осталих наводи метод полицијског рада SARA (*Scanning-Analysis-Response-Assessment*) који је најзаступљенији у анализи и решавању конкретних безбедносних проблема у локалној заједници.

У четвртом делу, аутор се бави имплементацијом новог концепта организације и начина рада полиције. Суштина је у планској и фазној примени која подразумева акциони и стратешки план, формирање имплементационог тима, као и ангажовање полицијског менаџмента. Најделотворнија примена концепта полиције у заједници јесте по фазама, односно „корак по корак“ како наводи проф. Никач. Прва фаза односи се на планирање, друга на увођење нових елемената концепта полиције у заједници, трећа фаза је фаза транзиције овог модела у локалној заједници, четврта фаза односи се на промене на микронивоу и последња фаза јесте имплементација концепта на макронивоу.

Као позитивни ефекти примене концепта полиције у заједници наводе се смањење броја извршених кривичних дела, поверење грађана у полицију, смањење страха од криминала и повећање осећаја сигурности у заједници, побољшање односа заједнице и полиције, као и смањење броја притужби грађана на поступање органа реда.

Негативне последице примене концепта могу се огледати у недостатку политичке воље за реформом полиције, изостајању мотивације грађана да учествују у пројектима превенције криминалитета у својој заједници, одсуству правне регулативе, али и трошковима неопходним за финансирање имплементације концепта.

У последњем петом делу књиге аутор износи досадашњи развој и стечена искуства са применом концепта полиције у заједници у Републици Србији.

Почев од концепта друштвене самозаштите у бившој СФРЈ полиција је развијала партнерски однос са заједницом. Такав однос базирао се на форми-

рању савета за безбедност при месним заједницама, организовању зборова грађана, едукацијом деце и омладине кроз разне програме, прославама Дана безбедности и слично. Променом друштвеног и политичког система крајем осамдесетих година, концепт друштвене самозаштите је одбачен и замењен новим – полицијом у локалној заједници. Међутим, почетак деведесетих и ратни сукоби на простору бивше заједничке државе довели су до тога да је полиција временом готово напустила превентивни рад у локалној заједници фокусирајући се тада на задатке у ратом захваћеним подручјима. Овакав след догађаја довео је до отуђености полиције од грађана где припадници полиције скоро и да нису имали контакт са грађанима, изузев у случајевима привођења војних обвезника у ратне војне јединице, како аутор закључује. Превентивни рад на сузбијању криминалитета у локалној заједници, партнерство са грађанима, као и контрола рада полиције у великој мери су запостављени. Политизација полиције, као и висок ниво корупције и повећање стопе криминалитета, довели су до тога да грађани у великој мери изгубе поверење у органе реда.

Након демократских промена октобра 2000. године долази и до реформских процеса у полицији. Повратком државе у пуноправно чланство Савета Европе, преузета је и обавеза имплементације *Европске урбане повеље* која подстиче сарадњу полиције и локалне заједнице, а како је било неопходно повратити поверење грађана у органе безбедности, концепт полиције у заједници поново оживљава. Аутор овде примећује да је основни предуслов за изградњу нових односа полиције и заједнице „постојање позитивних односа и релација између полиције и грађана, полиције и јавности“. Томе су допринели поновно увођење едукативних програма намењених школској деци и омладини, реализација пројекта „Школски полицајац“, подизање свести о значају сарадње полиције са медијима и јавношћу, територијални рад полиције у локалној заједници са посебним акцентом на превенцији криминала и проблемски оријентисаном раду. У складу са поменутиим иницијативама, аутор указује и на правце и активности које треба предузети са циљем даље успешне имплементације концепта полиције у заједници. У такве активности спадају увођење савремене полицијске стратегије, институционализовање односа полиције са грађанима, повезивање полиције са другим институцијама, едукација потенцијалних жртви, анализа безбедности у локалној заједници и предлагање решења и програма превенције и слично. У прилог томе, последњи имплементирани пројекат јесте програм обуке „Основи безбедности деце“ са сврхом едукације ученика виших разреда основних школа у циљу развоја безбедносне културе и унапређења безбедности деце, а коју спроводе припадници МУП-а. Такође, аутор је посебан нагласак посветио и пројекту „Матура 2018“ чији је циљ безбедност матураната током прослава завршетка школе, где до изражаја долази сарадња полиције са школама, родитељима и ученицима.

На крају, у рубрици прилози, поред шема територијалне и организационе структуре МУП-а Србије налази се текст Стратегије полиције у заједници, као и текст Стратегије развоја МУП-а од 2018. до 2023. године.

У попису литературе налазе се релевантни извори састављени од страних и домаћих наслова, укључујући међународне и унутрашње нормативне акте.

Важно је истаћи да ће ово дело тек имати значаја имајући у виду да су у већини општина и градова у Србији формиран локални Савети за безбедност и да ће се тек наредних година видети њихова делотворност и ефикасност на поспешењу безбедности лица и имовине у локалним заједницама. Сасвим је сигурно да ће резултати рада локалних Савета за безбедност потврдити значај концепта полиције у заједници чиме ће овај вид организације полиције још више добити на значају.

